

Yekaterinburgdan Kremlə uzanan diskriminasiya zənciri

Rusyanın Yekaterinburg şəhərində baş verən hadisələr bir daha sübut etdi ki, bu ölkədə mührantla, xüsusilə də azərbaycanlılara qarşı sistemli təzyiqlər artıq mərkəzdən idarə olunan siyasetə çevrilib. Sosial şəbəkələrdə yayılan videogörüntülər, şahid ifadələri və beynolxalq hüquq müdafiəçilərinin hesabatları göstərir ki, Rusiya hüquq-mühafizə orqanlarının həyata keçirdiyi bu cür "reydlər" əslinde qeyri-ruxalqlara qarşı tətbiq olunan etnik təzyiq mexanizminin açıq formasıdır. Yekaterinburg hadisələri də bu təzyiqin sadəcə görünən tərəfidir. Azərbaycan XİN-in Rusyanın Yekaterinburg şəhərində azərbaycanlılarla qarşı hücumlarla bağlı yadıgi bəyanatda bildirilib ki, Rusyanın məsələ ilə əlaqədar təxirəsalınmaz araşdırılma aparmasını və bu qəbuledilməz zorakılığı tərdənələrin qısa müddət ərzində məsuliyyətə cəlb edilməsini gözləyirik. Həmçinin Rusiya səfirliyinin müvəqqəti işlər vəkili Pyotr Volokovix Yekaterinburg şəhərində azərbaycanlılara qarşı hücumlara görə Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinə çağırılıb, Rusiya tərəfinin iyunun 27-də Rusyanın təhlükəsizlik qüvvələri tərəfindən beş azərbaycanının qəddarlıqla qotls yetirildiyi bir neçə nəfərin ağır bədən xəsarətləri aldığı, doqquz nəfərin həbs edildiyi reydlərlə bağlı kəskin etiraz bildirilib. Məsələnin araşdırılması, zorakılıq tərdən bütün şəxslərin tezliklə cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması barədə gözləntilər qarşı tərəfin diqqətinə çatdırılıb.

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) Səbinə Əliyeva Rusiya Federasiyasının Sverdlovsk vilayətinin Yekaterinburq şəhərində azərbaycanlılara qarşı törədilmiş zorakılıq və işğəncə nəticəsində insanların amansızlıqla qətlə yetirilməsi və müxtəlif dərəcəli xəsərət faktları ilə bağlı Rusiya Federasiyasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili Tatyana Moskalkovaya və Sverdlovsk vilayətinin İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (regional ombudsmani) Tatyana Mərziyakovaya rəsmi məktub ünvanlayıb. Müräciətdə, həmçinin bu kimi ağır hüquq pozuntularının qarşısının alınması məqsədilə sistemli nəzarət və profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsinin vacibliyi vurğulanıb. Mövzu ilə bağlı Rusiya Federasiyasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili Tatyana Moskalkova bildirib ki, iyunun 27-də Yekaterinburqda Azərbaycan diasporunun üzvlərinin saxlanılması ilə bağlı araşdırma aparılması üçün Rusiya Federasiyasının Baş Prokurorluğununa vəsatət göndərilib.

Son illerdə kriminal mıqrantlara qarşı aparılan kampanyalar qeyri-rus əhalinin, xüsusilə Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqaz ölkələrinin gələn insanların sistemli şəkildə cinayətkarlığı təqdim olunmasına xidmət edir. Onlara qarşı süni ittihamlar, narkotiklə şərləmə, ailə üzvləri vasitəsilə şantaj və təzyiqlər adı hal alıb. Azərbaycanlı mıqrantlar da bu prosesdə əsas hədəf qruplardan birinə çevrilib. Onlara qarşı tətbiq olunan üsullar getdikcə daha sərt və repressiv xarakter alır. Həm hüquqi, həm də fiziki şiddətə məruz qalan bu insanlar günahlandırılır, həm də müharibəyə cəlb olunmaq üçün təzyiqə məruz qalırlar. Bu baxımdan, Rusiya Federasiyasının İstintaq Komitəsinin sədri Aleksandr Bastrykinin son etirafı məsələni daha da aydınlaşdırır. Bastrykin bildirib ki, artıq 10 minə yaxın mıqrant Ukraynada aparılan "xüsusi əməliyyatlar" göndərilib. Onlardan 30 mini isə Rusiya pasportu daşıyan şəxslərdir və müharibəyə çəkiriş üçün qeydiyyata alınıblar. Bu, rəsmi səviyyədə qeyri-rus mıqrantların məcburi şəkildə, bəzən də saxta cinayət işləri ilə şantaj olunaraq on cəbhəyə göndərilməsinin ilk etirafıdır. Bu prosesin mərkəzində sadəcə polis yox, hüquq-mühafizə orqanlarının daha yüksək səviyyəli strukturları olan FTX (Federal Təhlükəzislik Xidməti) və İstintaq Komitəsi dayanır. Yəni bu hadisələr təkçə lokal hüquq-mühafizə orqanlarının sərtliyi deyil, Kremlən gələn göstərişlərin nəticəsidir.

Repressiv təzyiqlərin sxemi sadə, lakin qəddardır. İlk olaraq miqrant hər hansı bir süni ittihamla saxlanılır. Ardınca ona təklif olunur: ya ilərlə təcridxanada qalacaqsan, ya da cəbhəyə gedəcəksən. Əgər imtina etsə, bu dəfə ailəsi ilə təhdid edilir - bacısı, qardaşı və ya valideynlərinin təhlükədə olduğu bildirilir. "Seçim" isə əslin- qarşı kutiəvi işininq hücumları qeydə alındı. Ebarədə Milli Məclisin müvəqqəti komissiya hücumların mənbəyinin və infrastrukturların Rusiyaya bağlı olduğunu açıqladı. Dövlət Xüsusi Rabitə Xidməti yalnız ilk iki ayda 262 kibet təhdidi blokladığını bildirir ki, bu da əvvəlki ilə eyni dövrü ilə müqayisədə 42 faiz artım demədir.

Deputat Azər Badamov mayın 5-də Həstə

xandaki rəsmi tədbirə gedərkən Moskva aeroportunda saxlanıllaraq geri qaytarıldı. Bakı bunu "qeyri-dost addım" adlandırdı və izahat tələb etdi.

Onu da qeyd edək ki, aprelin 10-da Moskva-dakı "Bodrost" hamamına reyd zamanı isə qırğız migrantlar döyülib, görüntülər sosial şəbəkələrdə yayılıb. Tacikistanın baş naziri Qohir Rasulzoda Rusiya Tacikistan hökumətlərarası komissiyada "təhlükəsizlik bəhanəsi ilə artan deportasiya və giriş qadağalarından" narahatlığını bildirib. Ümmülikdə isə statistik olaraq 2024-cü ilin ilk yarısında 17 000 dən çox tacik vətəndaşı Rusiyadan çıxarılib, migrant sayında da kəskin azalma müşahidə olunub. Rusiya Federasiyası Konstitusiyasının 20-ci maddəsi hər

bir şəxsin yaşamaq hüququnu təmin edir ve 21-ci maddə de işgəncəyə, zoraki və alçaldıcı rəftara, cəzaya məruz qalmamaq hüququnu tənzimləyir. Sözügedən hadisələr isə bu fundamental hüquqların pozulmasıdır.

1937-1938-ci illərin repressiyaları və 1944-cü ilin kütləvi deportasiyaları (Krim tatarları, Çeçen-İnquş, Qaraçay və s.) sovet dövlətinin "kollektiv günah" modelinə söykənirdi - xalqlar xəyanət damgası ilə sürgün edilir, pasport vizasız hərəkət qadağası tətbiq olunurdu. Bu gün Rusiyanın biometrik qeydiyyat, sərt reydlər, seçilmiş hədəflərə qarşı dezinformasiya və kibər hücumları həmin mexanizmlərin rəqəmsallaşmış versiyasıdır. Beləliklə, Rusiya bu gün postsovət məkanında etnik dini azlıqlara, xüsusən də türk-müsəlman xalqlarına qarşı kompleks diskriminasiya siyaseti yürüdü. Bu, Stalin dövründən qalan avtoritar idarəetmə alətlərinin XXI əsr versiyasıdır. Lakin o dövrədə belə müəyyən "prosedurlar" mövcud idi, insanlar gecə evlərin-dən aparılır, saxta ittihamlarla məhkəməyə çıxarılır, sonra isə sürgün və ya güllələnmə qərarları verilirdi. Bu günün Rusiyasında isə artıq heç formal məhkəmə də yoxdur. İndiki təzyiqlər də-ha kobud, daha maskasızdır, küçədə döymek, evlərə izinsiz girib zor tətbiq etmək və hətta insanları yerindəce öldürmək adı hala çevrilib. İstintaqsız, məhkəməsiz və izahsız. Əger 1990-ci illərdə OMON-un qəddarlığına "gizli əməliyyat" adı verilirdi, indi bu, tamamilə açıq və dövlət səviyyəli etnik təmizləmə forması alıb, heç bir hüquqi çərçivə tanınmır.

Bu gün Ermənistanda revanşist və radikal ideyaların kök salması, Robert Koçaryan, Serj Sarkisyan və Moskvanın təsiri altında hərəkət edən digər fiqurların yenidən siyasi səhnəyə çıxması təsadüf deyil. Bu proseslərin arxasında dayanan əsas güc mərkəzi Kremlidir. Rusiya bölgədə gərginliyi yenidən alovlaşdırmaq, Cənubi Qafqazı bir daha müharibə arenasına əvvirmək üçün Ermənistən daxilində revanşist qüvvələri stimullaşdırır. Məqsəd həm Azərbaycanla Ermənistən arasında yaranmış nisbətən asidən əziziyəti pozmac, həm də Rusiyaya re-

gjonda azalan təsirini hərbi və siyasi gərginlik mühitində bərpa etməkdir. Rusyanın öz daxili də azərbaycanlılara, özbəklərə, qırğızlara, türkmənlərə və digər qeyri-slavyan xalqların nümayəndələrinə qarşı həyata keçirilən sistemli şovinist, diskriminasiya və islamofob siyasetin arxasında da Kreml dayanır. Bu siyaset milli mənsubiyyətə görə ayrı-seçkiliyin rəsmi ideoloji və hüquqi çərçivəyə salındığı, zorakılığın isə dövlət aparatları vasitəsilə leqallaşdırıldığı yeni mərhələdir. Rusiya bu yolla həm daxili ictimai nərazılığı "xarici düşmən obrazı" ilə yönəldir-məyə, həm də öz imperiya təfəkkürünü qoruyub saxlamağa çalışır.

Əgər bu gün Rusiya diliñə, dinine və tarixi bağlarına görə "qardaş xalq" adlandırdığı slavyan mənşəli Ukrayna millətinə qarşı belə qəddar, sistemli və amansız bir müharibə aparırsa, digər xalqlara qarşı daha sərt münasibəti təec-cüblü deyil. Bu siyasetin ən dəhşətli təzahürlərindən biri isə 2022-ci ildə Kiyev vilayətinin Bu-ça şəhərində baş verdi. Rusiya hərbçiləri tərəfindən işğal zamanı töredilən kütłəvi qətlər, iş-gəncələr və təcavüz halları nəticəsində yüzlər-lə məlki vətəndaş qətlə yetirildi, küçələr kütłəvi məzarlıqlara çevrildi. Buça faciəsi yalnız Ukray-na deyil, bütövlükdə beynəlxalq ictimaiyyət üçün Rusiya ordusunun insanlığa qarşı cinayətlər töretməkdən çəkinmədiyinin bariz sübutuna çevrildi. Belə bir fonda Rusyanın azərbaycanlı-lara, özbəklərə, türkmənlərə və digər müsəl-man millətlərə qarşı daha da qəddar və ayrı-seçkilik münasibəti göstərməsi, onlara qarşı təzyiqlər, diskriminasiya və zorakılıq tətbiq et-məsi bu ölkənin ideoloji və siyasi doktrinasının ayrılmaz hissəsidir.

Müasir Rusiyada tətbiq olunan bu "prosedur-suz repressiyalar" artıq yeni bir mərhələdir - keçmişin diktatura təcrübəsinin bu dəfə hüquqi görüntülərə belə ehtiyac duymayan, daha vəh-şi və sistemli versiyası.

Bu barədə Milli Məclisin deputatı Pərvanə Vəliyeva deyib: "Rusiyanın Yekaterinburq şəhərində baş verən hadisələr, qətl və işgəncələr təqsirləndirilən şəxslərə qarşı rəsmi ittiham və ya məhkəmə

iyaya, inzibati zorakılığa və hüquqi ayrı-seçkiyə məruz qalırlar. Bu hadisələr fonunda bir neçə əsas tendensiya aydın görünür - Rusiya hökumətinin müharibəyə rusları yox, qeyri-rusları öndərmək siyaseti, miqrantların "mütələq güzahkar" kimi təqdim olunması, Ukraynada inanlıq əleyhinə cinayətlər törədən Rusiya rejiminin daxildə də qeyri-rus xalqlara qarşı qedarlığı artırması, Rusiya mediasının açıq anti-əzərbaycan və islamofob ritorikası, Rusiya övlət təmsilçilərinin mütəmadi olaraq ölkəməin əleyhinə qərəzli və əsassız fikirlər səsləndirənəsi, Rusiya ictimaiyyətini çasdırı, Azərbaycanın milli maraqlarına toxunan çıxış və ifadələrin, əslində Rusiya tərəfindən sistemli və məqədli şəkildə aparılan anti-əzərbaycan siyasetinin tərkib hissəsi olması.

Kollektiv məsuliyyət və etnik damğalanma, qə və dine görə ayrı-seçkilik beynəlxalq hüqudqadı qəti qadağandır. Cinayetlər fərdi məsuliyyət əsasında araşdırılmalıdır. Rusiyada töretilən dəhşətli qötülər və bir neçə ailənin işğənliyə, qeyri-insani reftara məruz qalması insan hüquq və azadlıqlarının pozulmasıdır. Hüquq müdafiə orqanlarının bu addımı yalnız və yasaasən azərbaycanlıların etnik mənsubiyyətinə səslanaraq həyata keçirilib. Rusiya bu hadisələrlə bağlı şəffaf, müstəqil və obyektiv istintaq parmlı, təqsirkarlar hüquq-müdafizə əməkdaşlarını məhkəmə məsuliyyətinə cəlb edilməlidirlər".

**Politoloq Yusif
Sağırzadə** isə qeyd
dib ki, Rusiya hü-
quq-mühafizə or-
anları tərəfindən
Tekaterinburqdə
əməvətənlərimizə
arşı həyata keçirilən
inayətkar fəaliyyət

Baş verenlər bir daha sübut edir ki, Rusiya prefdindən təyyarəmizin vurulması, Azərbaycan parlamentinin deputatı Azər Badamova qarşılaş vermiş qanunsuzluq, Rusiya ərazisindən ilkəmizə qarşı heyata keçirilən kibər hucumlar ən nehayət, Rusyanın media qurumlarında ilkəmiz eleyhina aparılan kanpaniya təsadüf eylil. Bütün bunlar Rusyanın uzun illər ərzində əyata keçirdi və anti-Azərbaycan siyasetinin

Ləman TƏHMƏZ, "Respublika"